

[Transcript] Dagens Eko / Därför återvinns inte plasten som du sorterar

Hallå, det här är nyhetspaddan Dagens Eko. Nu börjar vi.

Daniel, det är en grej jag har tänkt på när jag står hemma och sorterar plastförpackningar och sköljer ur och kladdar och sen går till återvinningen. Är det ens värt att hålla på?

Det lite deppiga svaret är att i många fall så lönar det sig faktiskt inte.

Du lyssnar på Dagens Eko med Robin Olin. Idag. Därför återvinns inte plasten som du sorterar.

I en industrilokal utanför mottala rasslar plastförpackningar fram i en komplicerad konstruktion av kilometerlånga rullande band, luftrummer och infraröda läsare.

Det är flera ton plast som sorteras med modern teknik och så pressas den ihop i kubikmeter stora balar.

I en av de här balarna skymtar resterna av mörkbruna kaffeförpackningar och glänsande chipspåsar.

År 2019 kunde Eko ta avslöja att mycket av plasten i Sverige, också sånt som vi sorterat och lagt i återvinningen,

inte alls återvinns. Och nu visar det sig att det problemet fortsatt.

En gaffel tryck kör fram och lastar balarna på en lastbil. De ska eldas upp.

Gäster Daniel Öhman, granskande reporter på Ekoot.

Daniel, jag kan inte låta känna mig lite lurad av det här med återvinnen plast som eldas upp.

Jag har i alla fall haft en idé om att den ska väl bli nya plastförpackningar.

Alltså är det bara jag som tänker så, eller?

Nej, det är inte bara du som tror det. Det är ju tanken.

Och det har varit tanken ända sedan 1992.

Då var det en miljökonferens i Rio de Janeiro.

This is truly an historic gathering.

Rio Earth Summit.

And my gratitude to Secretary General Maurice Strong for his tireless work in bringing this Earth Summit together.

Det var förrenta nationer som håller konferens om miljöutveckling.

Och man pratar om att man vill bygga ett kretslopp samhälle där vi tar hand om soperna, där det är en resurs.

Och de här tankarna, de har omsattes i praktiken ganska snabbt av den svenska borgerliga regeringen när de kom hem från den mötet.

Människor var ju rätt medveten om en del saker som till exempel plast.

De tillsatte en kretsloppsdeligation, Lennartalius, känd för att han samlivs centerledare, blev ordförande där.

Det var ju att få resurser att snurra runt i samhället och inte bli till utsläpp och lekar.

Först i tur stod förpackningarna.

Om bara alla gjorde sitt, då skulle det här lösa sig.

Okej, så då börjar plaståtevinningen i Sverige.

Tomma, PET-flaskor och burkar ska alltså inte ner i sopsäcken och därmed till soptippen.

Nej, de ska in i kretsloppet.

Ja, man tänkte sig att man skulle ge branschen själva en svar att lösa det här.

Processen består av olika luftsystem som separerar plasten.

Och det bildas en branschorganisation för plaståtevinarna som kallas för plastkretsen.

Och där blev Maria Sjyllander vd.

Det flyttade inte materialet eller kontrollen än materialet.

[Transcript] Dagens Eko / Därför återvinns inte plasten som du sorterar

Förrän det var levererat till någon som skulle göra någonting av det.
Men vad hände med den här visionen?
För du har redan hintat här att det går inte så bra som man kanske skulle kunna tro.
Det finns många svar på det.
Men det som jag vill lyfta upp särskilt är att man faktiskt tappade den här kontrollen som Maria Sjölander säger var så viktig.
Det gick bättre med andra material som metall och papper ska jag kanske säga.
Men plast visar sig vara mer komplicerat.
Grejen med plast är att det är ett samlingsnamn för en massa olika molekylkedjor som har det gemensamt att de består bland annat av kål och väte.
Och alla de här olika plastsorterna har olika egenskaper.
Och om man ska återvinna de här plastsorterna på bästa sätt då krävs det att de inte blandas ihop utan att de separeras.
Och det är det här som är svårt.
För några hårda förpackningar gick det ganska bra.
De var lätt att sortera ut.
Och det fanns också de som ville köpa materialet senare för att göra nya förpackningar eller något annat.
Men mycket av den här mjuka och sammansatta plasten, laminat och sånt där och färgade förpackningar visar sig vara mycket mycket svårare att ta hand om.
Maskinerna lyckades helt enkelt inte sortera ut dem och när de lyckades så var det ingen som ville köpa den.
Vad som hände då i branschen var att man lite i hemlighet övergav den här tanken om att den skulle återvinnas i Sverige för det finns inga maskiner som klarade av att sortera ut den här plasten som de hade då i alla fall.
Så då tänkte man sig om man kunde hitta någonstans där människor kan göra det här.
Det är ju alldeles för dyrt att göra det i Sverige.
Men då fanns det ett land då som blev väldigt bra på det här och det var Kina.
Så då började man istället att skicka plasten framför allt den här mjuka plasten dit och det var inte bara Sverige som gjorde det här det gjordes från hela världen miljontals användare plastförpackningar som skickades till Kina.
Och vad hände med all den här plasten där då?
Det vet vi faktiskt inte så mycket om åtminstone inte vad som hände med den svenska plasten för det här skedde i det fördolda.
Det visas ingetstans vad jag kan se i alla fall varken av branschen själva eller av några myndigheter och det är oklart omänts de ansvariga ministrarna visste om att det skedde då när det skedde.
Det låter ju Daniel som ett ganska bra upplägg för en grävande reporter som du

[Transcript] Dagens Eko / Därför återvinns inte plasten som du sorterar

och tar reda på mer.

Jag blev väldigt nyfiken och det åkte 2019 till Kina för att se om det gick att ta reda på där vad som hade hänt med den svenska plasten.

Var kommer du då i Kina?

Jag är i Wennan, 10-15 mil söder om Peking.

Det här var ett område där nästan allt kretsade kring plasten.

När man kommer in här så ser man på husen det står olika förkortningar.

Som jag tidigare aldrig haft en aning om det PBC, HDP, PPR.

Det är förkortningar på olika typer av plast som man då säljer eller köper in och säljer vidare.

När det här var som störst så fanns det alltså 20 000 små familjeföretag

när man på bakgårdarna eller små lokaler sorterar plasten

och slitsar under den i mindre remser

och sen gjorde det om det pellet som man kan

återanvända som ny plast.

Det här är människorna som behövdes.

Ja, men jag träffar två män som nu är 40-års-åldern.

De gick in i familjeföretaget, säger de när de var 15.

De säger runt 2007 och formligen exploderade den här importen av plast från utlandet.

Den kom till hamnen i närheten

och de gick dit och köpte den här plasten.

Det var goda tider, de blev nostalgiska

när de pratade om det här.

En av dem berättade att jag kunde tjäna 7 000 kronor om dagen väldigt mycket i Kina.

Ja, efter att Lönna var betalda

och han jobbade förmiddagarna

och på helgen åkte jag till Peking

och fästade varje helg liksom.

Samtidigt så visade sig när man frågade lite djupare att det fanns ju en baksida också.

Floden där började fisken dö.

Himlen som varit blå blev inte blå längre,

det var grå.

Nere vid floden nu, här kan man tydligt se resterna av plast.

Återvinningen ligger plast överallt

och vattnet är alldeles grönt.

Man visste inte vad det var för plast

om den var förr och renade eller inte.
De gjorde likadant med allt.
Och så började de av dem
och ibland började man upphätta plasten också.
Det blev farliga ånger
som kom ut i luften
och det blev vatten som kom ner till floden
och då fiskarna började dö.
Och det låter inte så trevligt
att kolla på med?
Nej, han beskriver hur det kliade
i huden, folk fick utslag.
En del blev sjuka
och allt gick inte att återvinna
och då var man tvungen att lägga på soptippar.
Det fanns ingenstans så att elda upp det
om man inte gjorde det på bakgården.
Vi vet ju inte säkert
om den svenska plasten kom just hit.
Nej.
Men mycket talar för att den kan ha gjort det.
Fick du något svar på det då?
Vad som hände med den svenska plasten?
Jag försökte,
men det dröjde inte längre
innan larmet gick.
Nu var vi tvungna
att stycka väg för att de hade ringit
polisen
så vi kan inte vara kvar.
Plötsligt så var det
en vit bil som följde
efter oss var vi än var.
Det blev ju omöjligt
att arbeta och också kunde råva
farligt för de som vi pratade med
så att jag fick helt enkelt avbryta
med den frågan obesvarad.
Det här låter ju inte som
något jättebra upplägg
för Kina heller.
Nej, de hade sett de här
internationella rapporterna som
beskrev de som världens soptipp.

Vad som hände var att de kinesiska myndigheterna drog i handbromsen. Kina har beslutat att det ingen längre vill vara världens robbisk kollektör. En beslut som har ändrat kvinnaren på världen har att handla sin väg. En beslut de mest inte är bäst. Några reglerna har stått till importen av miljoner ton av stort plast som nu måste finnas en ny destination. Då hade den här mjuka plasten, den hade blivit allt vanligare i butikerna. Och samtidigt var det nästan inga europeiska länder som hade byggt upp någon industri för att ta hand om den här. Och plast som man tidigare hade tjänat pengar på och man fick betalt för att lämna bort den då fick man nu betala för att göra så här med. Så det enda valet för en del i alla fall var att energi återvinna den. Vad betyder det? Det är alltså att elda upp den. Det var det gjordes i största hemlighet. Du och jag och alla vi som gick med våra plastförpackningar under den här tiden till återvinningen visste väl inte heller någonting? Nej, det gjorde vi inte. Det hjälpte inte om man tittade på officiella statistiken eller på de rapporter som Naturvårdsverket skrev. För där såg det ut som att återvinningen gick ganska bra nästan hälften av förpackningar som finns på marknaden och plastförpackningarna återvandsenligt statistiken. Hur kan det vara så då? Å ena sidan ser statistiken jättebra ut. Vi återvinner jättemycket.

Å andra sidan kommer det fram att det eldas upp en massa.
Ja, men förklaringen härifans det finns till, när man säger så.
För både branschen och tillsynsmyndigheten då Naturvårdsverket valde att tolka EU-lagstiftningen så som att det var okej att redovisa all plast som du och jag lagt i den här återvinningen. Räknas som materialåttuvunnen. Bara för att vi skickat dit den. Den har tillfört sig en effektiv återvinningsprocess som det hette i lagstiftningen. Fick de göra så här?
Jag har tänkt att det här måste vara olagligt, men jag tror faktiskt inte att det var det utan det var okej att göra så här. Och till och med de som jobbade med återvinningen tyckte det var knasigt att det rapporterades på det här sättet. Om vi ska nå hit så måste vi dra plåst ut och berätta vad det är vi och hur de är mätt och vad kommer vi mäta i framtiden.
Jag pratade då med Mattias Filipsson som var vd på svensk plaståtervinning. Jag har sagt till mina ägare att jag vill vara transparent. Men inte nog med det här då. Det fanns ett ännu större fel i statistiken.
För att veta hur stor andel man har återvunnit då måste man veta hur mycket förpackningar det fanns. Det låter geologiskt.
För det visade sig när jag granskade här att Naturvårdsverket kraftigt hade underskattat hur mycket plastförpackningar som vi använder varje år i Sverige. Och det beror på då att de skickar ut en ankät till alla företag

om de inte svarar rätt där så blir det fel.
Och då kan man se i soporna
över hundratusen ton
plastförpackningar
mer fanns på den svenska marknaden
än det borde ha gjort enligt Naturvårdsverket statistik.
Knappt 20% av de plastförpackningar
som används i Sverige
återvinns till ny plast
resten eldas upp.
Det visar Ekots granskning.
Och det här var ju också då huvudpoängen
i min granskning som vi publicerade hösten
2019, att vi är mycket sämre
på att återvinna plastförpackningarna
än vad som varit känt.
Det är långt sämre än de officiella siffrorna
på 46% som Naturvårdsverket
rapporterat till EU.
Jag försökte fråga Naturvårdsverket
om varför valde du den här metoden
och då fick jag svaret att
vi vet att det här är missvisande siffror
men det är hela en metod vi har, ungefär.
Det svenska sättet att hantera statistik
är näst in till kriminellt
tycker Peter Sundt
plaståtervinnarnas europeiska branschorganisation.
Sverige är inte kriminella, men
väldigt klart.
Men Daniel, det låter ju verkligen här då
som att den här visionen
som du berättade om från Rio
om ett plastkretslopp
den är ju väldigt långt borta
alltså inte ensigt så avancerat
och rikt och modernt land som Sverige
så lyckas vi med det här.
Leder din granskning
till att något förändras?
Eller är det liksom kört med plast?
Det är för svårt.
Det är svårt med plast, men det är inte kört
skulle jag säga, och det finns de som försöker.

Nu börjar själva sorteringsprocess
när vi ser det här just nu
den är upplagt sorterad.
Redan då 2019 när jag höll på
och började granska det här
då hade plastproducenterna byggt
vad de kallade Europas största
och mest moderna anläggning.
Den här anläggningen är precis
så effektiv som vi hade hoppats på.
Och Mattias Philipsson
som var ganska ny tillträd vd
han var full av optimis.
Alla plastförpackningar ska bli
nya plastprodukter.
Det var nu
det här kretsloppssamhället
verkligen skulle komma igång på allvar.
Och så kommer du med din
granskning då i stället.
När jag visade honom
vad jag kom i fram till,
att det fanns mycket mer förpackningar
än vad som var känt
då blev han allt mer missmodig.
Det var inte bara så att det
var längre till målet
det var också det att den här
supermoderna anläggningen
var lite.
Hur förstår du hur du så mycket
kan missas i den här?
Nej, det gör inte jag heller.
Jag önskar att jag hade ett bra svar
att ge det.
Vi har frågat det vårt gången.
Jag är väldigt öppna och är
med.
Och jag är lite ny på jobbet
fortfarande också
så jag kanske det märker
men jag kommer lite utifrån då
och så bara åt.
Ja.

Men vad gör han med den här insikten då
att siffrorna har fliserats
och han har en mycket större uppgift framför sig än vad han först kanske trodde.
Men bara ett par dagar efter den här granskningen så dimper det ner ett mail där han vill tacka mig för granskningen.
Det tänker jag lite ovanligt, eller?
Ja, jag vet inte om det någonsin har hänt.
Som granskande report.
Nej, inte av de som man granskar.
Men Mattias Philipsson använde ju det här reportaget som ett argument gentemot sina ägare för att han skulle få bygga en ännu större anläggning.
Och går de med på det då?
De gör det.
Nu tar vi nästa steg.
Vi bygger Sight Zero en världsunik och hypermodern anläggning som gör att vi inte...
Det låter modern.
Jag har enligt dem själva är det världens största och bästa.
Och när jag i vinteras åkte tillbaka till den här tillmottala då visade Mattias Philipsson runt på den här nya anläggningen som snart är klar.
Vad vi började göra faktiskt efter ditt reportage var ju att börja provsortera ut fler sortisplaster.
Målet är då att den ska klara av att sortera ut nästan alla plastförpackningar som vi lämnar dit.
Till slut satt vi med tolv sortisplaster istället för dagens 3-4.

[Transcript] Dagens Eko / Därför återvinns inte plasten som du sorterar

Då kunde jag ju gå till mina ägare och säga att det här är superbra för oss, därför att då underviker vi förbränning. Men då låter det ju som att det är löst. Alltså att till slut finns den här möjligheten att skapa ett plastklättslopp i Sverige. Det är en lång väg kvar. Det är fortfarande så att två av tre förpackningar som Svenska Hushåll lägger i återvinningen de återvinns inte utan de eldas upp. Man klarar inte av det här. Och det kan man se nu när branschen och Naturvårdsverket har börjat redovisa mer korrekt efter vår granskning och efter nya EU-regler som 3D-kraft. Då tillkommer dessutom närmare 200 000 ton förpackningar som vi slängt i Hushållsopernan. Som jag går tillbaka till den där första frågan om det är värt att hålla på och stå där och packa och kladda. Är det verkligen det? Det blir nästan en filosofisk fråga och beror på vilket tidshorisont du har. För om du inte står där och kladdar då vet du att den här förpackningen blir upprett. Den kommer inte bli ny plast. Och för att de ska kunna sortera ut den här plasten i framtiden på den här nya, supereffektiva anläggningen då måste de ju få din plast dit. Så det är värt att hålla på och hoppas att det blir bättre framöver. Det ska bli spännande att se om vi återkommer om 30 år. Det har ju gått 30 år sådana här. Vi kommer igång med det här. För tillbaks på 2023. Var det då året då allting löste sig?

[Transcript] Dagens Eko / Därför återvinns inte plasten som du sorterar

Eller var det bara ett enligt år
där vi hade naiva förhoppningar?

Tack Daniel.

Tack så mycket.

Och det var allt från Dagens ECO.

Vi hörs igen imorgon.

Programledare var Robin Olin.

Gäst Daniel Öman

och producerade jordekarl Kadhammar

och Elin Romiljotto.

Mila oss gärna på Dagens ECO

snabbelasverigesradio.se